

65. ročník Fyzikálnej olympiády
v školskom roku 2023/2024
krajské kolo kategórie D
Texty úloh

1. Preteky na okruhu

Dvaja bežci trénovali na štadióne na bežeckom okruhu s dĺžkou trate s . Prvý bežec beží priemernou rýchlosťou v_1 , druhý priemernou rýchlosťou v_2 , pričom $v_1 > v_2$. Bežci štartovali vždy súčasne z toho istého miesta. Najprv bežali vyštartovali opačnými smermi a prvýkrát sa stretli za dobu t_1 . Keď si oddýchli, beh opakovali s tým rozdielom, že vyštartovali rovnakým smerom. Prvý bežec predbehol druhého o celé kolo za čas t_2 .

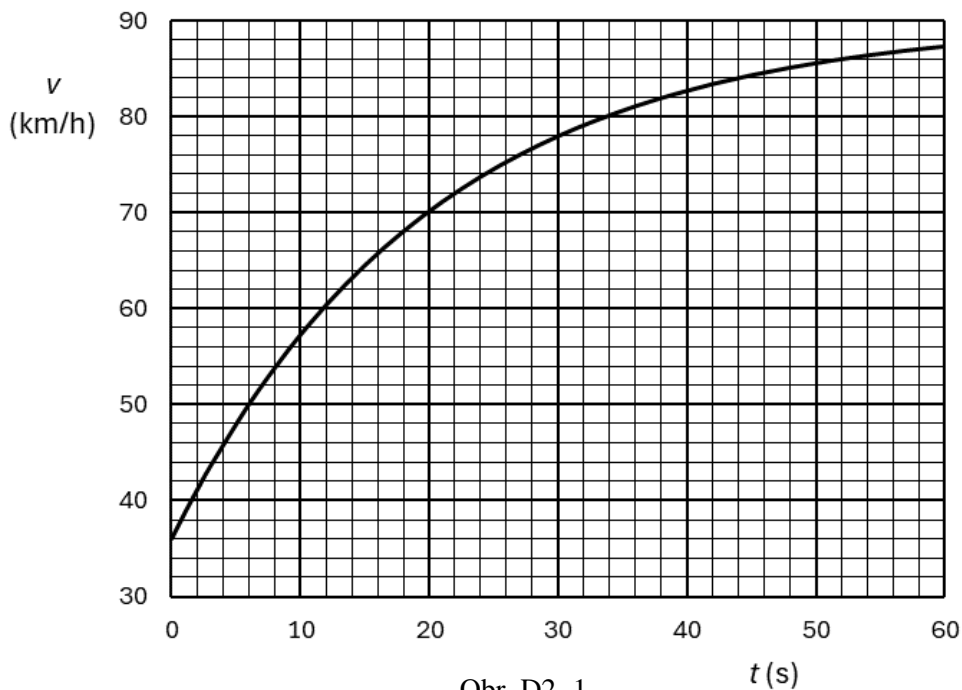
- Určte rýchlosti v_1 a v_2 behu oboch bežcov.
- Koľko kôl prebehol prvý bežec v druhom behu rovnakým smerom, kým predbehol druhého bežca o jedno kolo?

Úlohu riešte všeobecne a potom pre hodnoty: $s = 400$ m, $t_1 = 39$ s, $t_2 = 8$ min 40 s.

Pozn.: Bežecký okruh je ovál, t.j. začiatok a koniec sú na tom istom mieste.

2. Pohyb automobilu

Na úseku, kde bola obmedzená rýchlosť, sa automobil s hmotnosťou $m = 1,2$ t pohyboval konštantnou rýchlosťou $v_1 = 36$ km/h. Po opustení úseku vodič „šliapol na plyn“, využil výkon motoru $P_1 = 15$ kW, a začal zrýchľovať na výslednú rýchlosť $v_2 = 90$ km/h. Záznam časovej závislosti rýchlosti z tachografu je na obr. D2–1. Vodič postupne uvoľňoval plynový pedál a po dosiahnutí výslednej rýchlosti v_2 pokračoval rovnomerným pohybom pri výkone motoru $P_2 = 35$ kW.

Proti smeru pohybu automobilu pôsobí sila, ktorá má zložku F_0 konštantného trenia a dynamickú zložku odporu vzduchu $F_d = k v^2$, kde k je konštanta aerodynamického odporu a v je rýchlosť automobilu voči vzduchu. V smere pohybu automobilu pôsobí ťahová motorická sila F_m .

- Určte z grafu na Obr. D2-1 zrýchlenie a_1 automobilu na začiatku zrýchľovania.
- Určte zložku F_0 konštantného trenia a konštantu k aerodynamického odporu.
- Keď sa automobil dostal na diaľnicu, vodič zvýšil rýchlosť automobilu a pokračoval v jazde konštantnou rýchlosťou $v_3 = 120$ km/h. Určte výkon P_3 motora pri tejto rýchlosti.
- Pri rovnomernom pohybe rýchlosťou v_2 je spotreba paliva $s_2 = 5,6$ l/100 km. Aká je spotreba s_3 v litroch/100 km, ak automobil ide na diaľnici rýchlosťou $v_3 = 120$ km/h?

Predpokladajte, že automobil ide po priamej vodorovnej ceste za bezvetria.

3. Závažia na kladke

Chlapci videli v učebnici Atwoodov pádostroj na meranie tiažového zrýchlenia. Rozhodli sa preto urobiť si podobnú zostavu a meranie tiažového zrýchlenia si vyskúšať, obr. D2-2.

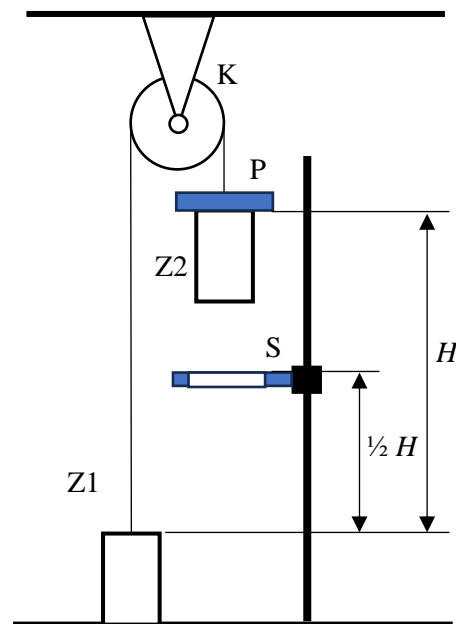
Cez kladku zavesili na opačné konce vlákna dve rovnaké valcové závažia Z1 a Z2 s rovnakými hmotnosťami $M = 500$ g. Na začiatku bolo závažie Z1 na podložke. Jeho horná podstava definuje v sústave nulovú výšku. Na hornej podstave závažia Z2 vo výške $H = 60$ cm je voľne položený tenký krúžok P s hmotnosťou $m = 20$ g. Po uvoľnení sa sústava dá do pohybu a závažie Z2 sa začne pohybovať nadol. Pod závažím Z2 je na stojane zarážka S vo výške $\frac{1}{2} H$, na ktorej sa krúžok zastaví, a ďalej pokračuje samotné závažie Z2 až sa zastaví na podložke.

Merali čas t_p pádu závažia Z2 od uvoľnenia až po dopad na podložku. Meranie 5× opakovali:

Meranie	1	2	3	4	5
t_p / s	2,64	2,65	2,66	2,64	2,63

- Určte strednú hodnotu doby t_p pádu závažia.
- Určte hodnotu tiažového zrýchlenia g .

Vplyv kladky a trenie na pohyb sústavy neuvažujte.

Obr. D2-2

4. Gule vo vode

V hlbkej nádobe naplnenej vodou pláva dvojica gúľ spojených tenkým vláknom, obr. D2–3. Homogénna hliníková guľa má hmotnosť $m_{Al} = 200$ g. Dutá tenkostenná sklenená guľa má vonkajší objem $V_g = 520$ cm³ a v hornej časti malý otvor.

a) Určte objem V_{Al} hliníkovej gule.

Keď je sklenená guľa prázdna, je ponorená menšou časťou svojho objemu. Aby bola ponorená polovicou svojho objemu, musíme do nej otvorom doplniť vodu s objemom $V_1 = 60$ cm³.

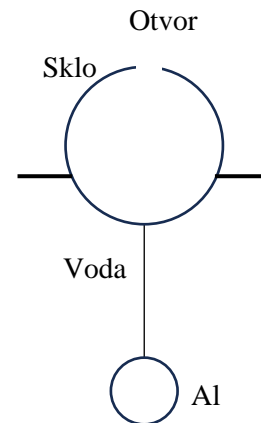
b) Určte hmotnosť m_s prázdnej sklenenej gule.

c) Určte silu F_v , ktorou je napínané vlákno.

Potom ďalej prilievame otvorom vodu.

d) Určte minimálny objem V_2 vody, ktorú treba do napoly ponorenej sklenenej gule doliať, aby hliníková guľa klesla až na dno nádoby.

Hustota hliníka $\rho_{Al} = 2,7 \times 10^3$ kg·m⁻³, hustota vody $\rho_v = 1,0 \times 10^3$ kg·m⁻³, tiažové zrýchlenie $g = 9,8$ m·s⁻². Nádoba je dostatočne hlboká, aby mohla celá sústava gúľ klesnúť pod hladinu.

Obr. D2–3